

MED LITERATURO, SPOMINI IN ZNANSTVENIM DELOM: PRIMER MONOGRAFIJE DIMITRIJA RUPLA *SLOVENIJA NA SVETOVNEM PRIZORIŠČU*

Med številne monografske publikacije, ki so jih v zadnjih dveh desetletjih izdali vidnejši slovenski diplomati (npr. Andrej Capuder in Milan Jazbec) in politiki (npr. Janez Drnovšek, Viktor Žakelj in Janez Janša), sodi tudi delo Dimitrija Rupla *Slovenija na svetovnem prizorišču*, ki je izšlo leta 2011. Čeprav se na prvi pogled zdi, da gre pri pisanju omenjenih avtorjev za vrednotenje preteklih dogodkov z močnim subjektivnih pridihom, kar bi lahko uvrstili med memoarsko leposlovje, pa vzajemna knjižnična baza podatkov *Cobiss* ter informacijska baza *Sicris* omenjena dela pogosto razvrščata med strokovne ali znanstvene monografije. Članek predstavi in analizira osnovne značilnosti Ruplovega dela *Slovenija na svetovnem prizorišču* ter poskuša odgovoriti na vprašanje, kam spadajo takšna dela znotraj književne produkcije in kako bi jih bilo najbolje razvrstiti glede na njihov žanr, torej bodisi k neliterarnim (znanstvenim) bodisi (pol)literarnim besedilom, kot so npr. memoari.

Ključne besede: Dimitrij Rupel, diplomacija, Slovenija, avtobiografija, memoarsko leposlovje, znanstvena monografija

Uvod¹

Dimitrija Rupla danes poznamo bolj kot dolgoletnega politika, ministra ali diplomata in manj kot družboslovca ali književnega ustvarjalca, čeprav je v politiko pravzaprav prišel iz kroga literarnih teoretikov in sociologov kulture. Že v sedemdesetih in

¹ Prispevek je nastal v sklopu raziskovalnih programov št. P6-0265 in št. P5-0177, ki ju sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

osemdesetih letih 20. stoletja se je uveljavil kot avtor družbeno kritičnih novel (*Bele sobe*, 1970), romanov s postmodernističnimi in metafizijskimi prvinami (npr. *Družinska zveza*, 1977; *Maks*, 1983; *Levji delež*, 1989) in tudi dramskih del (*Mrzli viharji jezne domačije*, 1977; *Pošljite za naslovníkom*, 1982).² Rupel je bil asistent in docent (pozneje tudi izredni in redni profesor) na ljubljanski univerzi in je že v tem času v svojih literarno-socioloških esejih tematiziral aktualna družbena vprašanja, v teoretičnih razpravah in publicistiki pa se je posvečal tudi slovenski državitvornosti in položaju Slovenije znotraj krhajoče se Jugoslavije; s slednjim je povezana njegova (najbolj) markantna vloga, vloga odgovornega urednika *Nove revije* ob izidu sloveče 57. številke leta 1987. Vsaj od tega trenutka dalje se je začela kristalizirati njegova politična pot. Leta 1989 je postal predsednik Slovenske demokratične zveze in podpredsednik DEMOS-a, kmalu pa tudi prvi slovenski zunanji minister, položaj, ki ga je v očeh javnosti najbolj zaznamoval. Z naraščajočo medijsko prisotnostjo in politično izpostavljenostjo je postopoma bledela njegova prvotna provenienca. Gre torej za avtorja, ki je več literarnega peresa, je podkovan v prvinah družboslovja (tj. metodološke analize družbenih, duhovnih ali historičnih procesov) in je eden najbolj znanih slovenskih politikov.

Pričujoči prispevek se osredotoča na Ruplovo delo *Slovenija na svetovnem prizorišču*, ki je izšlo leta 2011. Monografija, ki na več kot 550 straneh obravnava zgodovinske in družbene prelomnice z vidika politike in Ruplovega političnega udejstvovanja, je »pregledovanje slovenske zunanje politike in premišljevanja o njej« (Rupel 2011: 10) in nadgradnja avtorjevih predhodnih knjig: *Skrivnost države* (1992), *Srečanja in razhajanja* (2001), *Prevzem zgodbe o uspehu* (2004) in *Slovensko predsedovanje v ognju lastnih sil* (2009). Vzajemna bibliografsko-kataložna baza podatkov *Cobiss* kakor tudi baza *Sicris* uvrščata obravnavano delo k znanstvenim monografijam, medtem ko so preostala zgoraj naštetá avtorjeva dela označena bodisi kot strokovna ali znanstvena monografija ali pa samo knjiga (prim. *Cobiss* in *Sicris*). Predvsem zaradi neenoznačne razvrstitve obravnavanega in ostalih Ruplovih del se postavlja vprašanje, kam smemo Ruplovo obsežno monografijo uvrstiti glede na žanr oziroma zvrst? Gre za neliterarno (znanstveno in strokovno) delo ali bolj za (pol)literarno oziroma literarizirano besedilo, kot so npr. memoari (Kmecl 1996: 299; Kos 2001: 121)? Pri tem se seveda zavedamo, da velikokrat »že navzkrižja in cepitve subjekta onemogočajo žanrsko čisto pisanje« (Juvan 2009: 318; prim. tudi Culler 2008: 129–131).

Za pregled Ruplovega dela *Slovenija na svetovnem prizorišču* smo se odločili iz treh razlogov. Prvič, monografija pokriva vsa pomembnejša obdobja v razvoju slovenske države – od demokratičnih volitev leta 1990 do sklenitve Arbitražnega sporazuma o reševanju meje s Hrvaško leta 2010. Drugič, Rupel v uvodu k svoji knjigi pravi, da delo na novo obravnava snov, ki je bila z drugega zornega kota že obdelana, sedaj pa se tematike loteva »v skladu z uveljavljenimi prijemi v zgodovini

² Eno njegovih ključnih del je *Literarna sociologija* (izdana kot 18. *Literarni leksikon*) iz leta 1982; leto pred tem je izdal zbirko socioloških študij o literaturi z naslovom *Besede in dejanja*. O Ruplovem odnosu do književnosti več v Lorenci 1990.

in teoriji mednarodnih odnosov« (Rupel 2011: 11), torej je delo »kritičen pregled glavnih problemov slovenske zunanje politike in diplomacije« (Rupel 2011: 11). Tretjič, obravnavano delo je že na strukturni, torej makro ravni analize (npr. pregled kazala), neenotno. Tako denimo vsebinsko kazalo nakaže razlike na subjektivnim in objektivnim, kot npr. »*Goljfiiva kača*« svetovljanstva ali *Polom socializma, trk civilizacij* v primerjavi z naslovi kot *Mednarodna ureditev* ali *Razpadanje, oblikovanje in preoblikovanje držav*.

Spomini, avtobiografija ali znanstvena literatura?

Spomini so dragocena pričevanja ne le o izkušnjah in doživetjih avtorja, temveč ponujajo vpogled v preteklost družbe, kulture in naroda ter lahko prispevajo k boljšemu razumevanju večplastnosti posameznega obdobja. Seveda pa dejstvo, da so posamezniki, torej avtorji³ spominov, določeno obdobje doživeli in ga bolj ali manj aktivno soustvarjali, obenem pomeni tudi zmanjšano stopnjo objektivnosti. Spomini so torej »didaktičen spis zgodovinarske narave, le da je zgodovina v njem vrednotena zelo osebno, celo privatno, z avtobiografskega zornega kota« (Kmecl 1996: 299). Če pomislimo, da je »vsaka od sestavin opredelitve avtobiografije vključena v svojo verigo pojasnjevalnih znakov, interpretantov, to [pa] na široko razpre pomenske potenciale njihove sintagme« (Juvan 2009: 311), se odpirajo vprašanja, kaj pomeni »jaz« oziroma »sebstvo«, kaj je »pisanje« in kaj »življenje«, s tem pa tudi, kako spomine ločimo od avtobiografije, pričanja, izpovedi, dnevnika itn. (Juvan 2009: 311). »Po ustaljeni rabi memoari v nasprotju z avtobiografijo precej močnejše poudarjajo pomembnejše javne dogodke v preteklosti in morebitno zapisovalčevo vlogo v njih« (Kralj 2006: 206). Zaradi navedenega moramo spomine brati precej previdno, predvsem pa natančno. Spomini namreč ne odkrivajo samo različnih plasti družbene nekohezivnosti, ampak lahko dogodke in dejstva olepšujejo, lahko jih predstavijo bolj negativno, kot bi bilo potrebno, ali pa dejstva celo potvarjajo. Spomini tako nikoli niso temelj znanstvenega dela, temveč ga lahko kvečjemu dopolnjujejo in so – tako kot (avto)biografija – zanimivi (le) kot »sestavni del družbenega sveta, kot orientacijski vzorec za spoznavanje širšega družbenega okolja« (Luthar 1993: 115; prim. tudi Maver 2015: 176–181). Pri spominski literaturi se namreč jasno pokaže problem razmejitve med objektivnim in subjektivnim, med faktičnim in fikcionalnim (prim. Fludernik 2015: 115–137, Javor Briški 2015: 31–40; Assmann 2011: 213–225; Luthar 1993: 50–61, 115–119).

V slovenskem primeru lahko med spomine diplomatov in politikov uvrstimo številne memoare tistih, ki so (so)oblikovali diplomacijo in politiko držav, katerih del je bilo slovensko ozemlje, torej od Avstro-Ogrske, prve in druge Jugoslavije, pa vse do samostojne slovenske države.⁴ Med pomembne, če se omejimo na peščico, gotovo sodijo spomini Jožefa Schwegla (1836–1914), rojenega v Gorjah pri Bledu, ki je kot diplomat začel svojo kariero v Egiptu, bil nato konzul v Carigradu in nazadnje

³ Moška oblika je tu in v nadaljevanju zgolj generična.

⁴ O teh avtorjih več v Udovič (2017).

deželni poslanec v dunajskem parlamentu (Schwegel 2004). Schwegelovi spomini, prevedeni v slovenščino, so v *Cobissu* razvrščeni med monografske publikacije, pri čemer je kot vrsta gradiva navedeno, da gre za »dokumentarno literaturo«. Podobno je s patriotsko obarvanimi spomini ljubljanskega župana Ivana Hribarja (Hribar 1983) ali pa z memoari spodnještajerskega politika Josipa Vošnjaka (1982), ki v svojih zapisih izkazuje naklonjenost panslovanskemu gibanju, vendar pa je v njih prisoten tudi odkrit antisemitizem (več o avtobiografiji pri Slovencih v 19. stoletju v Grdina 1992). Tako kot pri spominih in spominski literaturi moramo biti previdni tudi pri pojmu dokumentarna literatura, saj lahko pomeni pisanje, podkrepjeno z zgodovinskimi viri in dokumenti, lahko pa se nanaša, kot je to navada v nemškem prostoru, na družbeno angažirano in kritično književnost, kamor sodijo npr. dokumentarni romani, a tudi drame in eseji, ki s tehniko kolaža in montaže, opirajoč se na historična dejstva, tematizirajo družbeno in politično relevantne teme (Arnold in Reinhardt 1973).

Če si zgoraj omenjene spomine ogledamo vsebinsko, lahko kljub subjektivni obarvanosti razberemo težnjo po skupnem domovinskem dobrem, medtem ko pri avtorjih, ki opisujejo čas med obema vojnama, v povojni Jugoslaviji, predvsem pa čas po nastanku samostojne države, pogosto opazimo, da se ujamejo v past obračunavanja s političnimi nasprotniki. Pri tem v ospredje postavljajo sami sebe in svoje zasluge v času prelomnic v kulturni in politični zgodovini. Primer trenda v osebno in subjektivno so denimo spomini Janeza Drnovška. Že naslov *Moja resnica* (Drnovšek 1996) jasno govori o tem, da v sodobnejših memoarskih besedilih v ospredje stopa avtor kot prvoosebni pripovedovalec⁵ in z njim videnje, torej resnica avtorja kot protagonista. Drnovškovo delo *Cobiss* sicer uvršča med monografske izdaje, glede na tipologijo pa delo ni razvrščeno v nobeno izmed podkategorij (npr. strokovna ali znanstvena monografija). Podobno lahko ugotovimo tudi pri delih Janeza Janše, pri čemer delo *Premiki* (1992) glede na *Cobissovo* klasifikacijo sodi med dokumentarno literaturo, delo *Okopi* (1994) pa je, kot pri Drnovšku, brez natančnejše določitve. Med avtorji, ki prihajajo iz vrst slovenskih diplomatov in politikov, so med vidnejšimi Andrej Capuder, Milan Jazbec in Dimitrij Rupel. Pri njihovih delih je razvrstitev še bolj neenotna, in sicer so dela razvrščena bodisi med dokumentarno literaturo (Capuder 1999), med esejistiko (Jazbec 2006) oziroma med strokovna (Rupel 1992) ali znanstvena dela (Rupel 2011).

Pri razvrstitvi analiziranega Ruplovega dela se pojavi še vprašanje podobnosti med različnimi zvrstmi, pri čemer imamo v mislih predvsem spomine, dnevnik in avtobiografijo. Vprašanje (avto)biografskega pisanja in njegove vrednosti je eno od vprašanj, ki literarno teorijo zaznamujejo zadnjih 150 let, od petdesetih in šestdesetih let dvajsetega stoletja pa je v nenehnem raziskovalnem vzponu (glej Koron in Leben 2011: 7 in sledeče). Juvan denimo poudarja, da je teoretična in praktična zavest o žanru »spremenljivka, odvisna od relacij označevalca 'avtobiografija' z zgodovino pojmovanj interpretantov tega znaka, torej od sprememb v mreži kategorij subjekta,

⁵ O kritiki Stanzlovega tipološkega modela in o novih pogledih na tipologijo pripovedovalca prim. Kos (1996) ter Koron (2015: 92–95).

jaza, avtorja, pisanja, pripovedi itn.« (Juvan 2009: 312). Avsenik Nabergoj (2011: 100) navaja, da sta Smith in Watson v svoji knjigi *Reading Autobiography* (2001) naštela dvainpetdeset žanrov pisanja o življenjskih zgodbah, pri čemer prepoznata tri oblike avtobiografij (v prvi, drugi in tretji osebi), ki jih ločita od memoarov. Podobno Juvan (2009) in Jurić Pahor (2011: 162) avtobiografijo ločujeta od življenjepisa in spominov oziroma pričevanj. Za razliko od avtobiografije so spomini refleksija (ali re-konstrukcija) lastne osebnosti v luči preteklih dogajanj. Tako v ospredju spominov »ni posameznikovo zasebno življenje, temveč zlasti vidik, ki spominja na druge zgodbe o sorodnih izkušnjah« (Jurić Pahor 2011: 163). V spominih se posamezniki spominjajo osebnih izkušenj, ki imajo širše socialno-politične implikacije, medtem ko je avtobiografija vrst, v kateri pripovedovalec z današnjim vedenjem in znanjem analizira določene dogodke iz (svoje) preteklosti. Po tem pa se avtobiografija oddaljuje od znanstvene literature, saj ne podaja dejstev ter ne išče znanstvene resnice, ampak zgodbe (po)ustvarja tako, kot se jih spomni pripovedovalec. Bistvo avtobiografije tako ni objektivizacija dejstev, temveč vzpostavljanje okvira za ustvarjanje lastne zgodbe o zgodovinskih dejstvih. Na neki način se tudi Rupel zaveda, da pripoveduje zgodbe. Le tri strani po tem, ko za svoje delo pove, da je (metodološko) »v skladu z uveljavljenimi prijemi v zgodovini in teoriji mednarodnih odnosov«, zapiše, da se v njegovem delu nizajo *zgodbe*. Temu pa v oklepaju (in malodane paradoksalno) doda še natančnejši opredelitvi, in sicer pravi, da gre za opise in analize: »Zgodbe (opisi in analize) knjige *Slovenija na svetovnem prizorišču /.../*« (Rupel 2011: 14).

Medtem ko so umetnostna besedila namenjena estetskemu doživljanju, so v neumetnostnih besedilih v ospredju podatki in stvarna dejstva. Znanstvena besedila so nasprotje umetnostnih besedil (Pogorelec 1986: 11) in so napisana v strokovnem jeziku. Slednjega delimo na tri podzvrsti, in sicer na praktično strokovni (jezik posameznih strok in uradovalni jezik), navadni strokovni ali poljudnoznanstveni jezik ter znanstveni jezik (Toporišič 2004: 28–30), ki je najvišja stopnja strokovnega izražanja. Avtorju znanstvenega dela in njegovi osebni presoji je, kot piše Pogorelec (1986: 20), prepuščeno, kako bo izrazil svoja raziskovalna izhodišča, miselne procese in rezultate, vendar pa mora pokazati poznavanje pojmovnega aparata stroke, razložiti nove pojme in koncepte, biti mora objektivni in predvsem kritično pazljiv, saj je objektivnost v znanosti vezana na objektivno subjektivnost (Hladnik 2002: 183–184; Pisanski Peterlin 2008). V znanstvenem besedilu avtorja izdajajo npr. raba svojilnega zaimka, prva oseba ednine pri posameznih glagolih, vrednostni pridevniki, zgradba povedi in izbira besedišča, vsekakor pa je avtor znanstvenega besedila omejen pri rabi metafor, ker te omogočajo sobivanje več pomenov v istem kontekstu, kar je za znanstveno besedilo nesprejemljivo (Pogorelec 1986: 20). Tako za znanstvena dela veljata skopost v slogu in besedišču ter enoumno objektivno izražanje o problemih in raziskavah (Starc 2004: 175–200; Kivistö in Pihlström 2014).

Vprašanje, ki si ga zastavljamo v nadaljevanju, je torej, ali obravnavano delo glede na žanr sodi k neliterarnim (znanstvenim) besedilom ali bi ga lažje uvrstili med (pol)literarna besedila, kot so npr. memoari. Matjaž Kmecl (1996: 297–298) spomine uvršča med didaktične literarne vrste, medtem ko Janko Kos, memoare tako kot

esej razvrsti k polliterarnim zvrstem, saj zanje velja, da je njihova »spoznavna ali pa etična funkcija tako močna, da postane temeljna; na mesto literarno-umetniške strukture stopi zgolj teoretično-miselna ali pa praktično-etična naravnost k bralcu« (Kos 2001: 170). Posledica tega je, da estetska razsežnost besedila ni bistvena ter je omejena zgolj na nekatere kvalitete zunanje forme, zlasti na slog. Za razliko od Kosa je Kmecl svojo strukturo literarnih zvrsti oblikoval na osnovi vzpostavitve dveh krajišč, kjer je eno določeno s prevladujočim mimezisom, medtem ko drugo predstavlja praktično sporočilo. Kmecl (1996: 296) spomine, dnevnik ter (avto)biografijo uvršča nekje na sredino, kar pomeni, da taka vrsta leposlovja združuje in prepleta prvine mimezisa in praktičnega sporočila (Kmecl 1996: 298).⁶ Omeniti moramo še Kralja (2006: 206), ki najprej vzpostavi razliko med memoari in dnevnikom glede na čas, pri čemer je bistvo slednjega sedanjost, »njegov čas je danes« in od tu je pogled usmerjen v preteklost, medtem ko se memoari že v osnovi posvečajo preteklosti (in nato napredujejo do sedanjosti). Za dnevnik poudarja, da že s svojo obliko zatrjuje, »da ni proizvod literarne umetnosti, temveč kos pravega neponarejenega življenja« (Kralj 2006: 217). Podobno lahko po našem mnenju trdimo za memoare – in željo po taki obliki pisanja je pogosto zaznati tudi v obravnavani knjigi.

Izhodišča in metodologija analize

Za analizo⁷ si bomo ogledali zlasti elemente preliminarne in makrostrukturne ravni besedila, in sicer naslovnico, kazala, naslov in podnaslov monografije, pa tudi naslove poglavij, uvodno poglavje ter posamezne izbrane odseke v monografiji. Že v naslov uvodnega poglavja avtor vplete citat iz Prešernovega prvega soneta nesreče, pa tudi njegove »zgodbe« (Rupel 2011: 14) v nadaljevanju pogosto temeljijo, kot pravi Hayden White, na poetični osnovi (prim. Luthar 1993: 56). Pri posameznih naslovih poglavij želimo ugotoviti, ali so ti (znanstveno) suhoparni in natančni, zanima pa nas tudi, ali avtor v uvodnem poglavju postavi hipoteze in cilje, ki jih delo zasleduje. Drugi analitični poudarek je na slogu besedila, in sicer se postavlja vprašanje, ali besedilo monografije ustreza znanstveni korektnosti in natančnosti ali pa je bolj subjektivno, »osebno«, tj. pisano v prvi osebi, bogato z epiteti, retoričnimi figurami itn. Ugotoviti želimo, ali avtor v besedilu upošteva znanstveno-raziskovalni oziroma znanstveno-strokovni slog, ali stremi k objektivizaciji dejstev in procesov v znanosti ali pa se prepušča vzgibom, občutkom, navaja svoje premisleke, razmišljanja in poglede, ki jih ne objektivizira.

Na podlagi povedanega smo si zastavili štiri raziskovalna vprašanja, in sicer:

- 1) v katero zvrst Rupel sam umešča svojo politično monografijo,

⁶ Silva Trdina (1971: 272–276) pa spomine uvršča med pripovedno znanstveno literaturo, katere značilnost naj bi bila, da »z zgledi poučuje in s prikazovanjem plemenitih kakor podlih dejanj tudi moralno vzgaja. Ljudi hoče naučiti ceniti preteklost, obvladati sedanjost ter pripravljati prihodnost«.

⁷ Za različne pristope k analizi glej npr. Hermas 1985.

- 2) kakšna je zgradba monografije – je znanstvena in sledi načelu lijaka (*funnel system*)⁸ ali pa ni jasno strukturirana,
- 3) kako pogosto Rupel uporablja retorične figure in kaj želi z njimi doseči in
- 4) ali je avtor pri pisanju objektivni ali pa zavestno dopušča tudi subjektivizacijo povedanega in se s tem oddaljuje od izhodišč, značilnih za znanstvena besedila?

Na podlagi raziskovalnih vprašanj smo postavili dve hipotezi, ki jih želimo preveriti: T1: Avtor v obravnavanem delu le delno objektivizira dejstva in dogajanja, zato njegova dela niso klasična znanstveno-strokovna dela.

T2: Avtorjevo pisanje je subjektivno, pogosto (pozitivno ali negativno) vrednoti dejstva ter uporablja številne retorične figure, s katerimi izraža osebna mnenja (zaskrbljenost nad perečimi vprašanji, ogorčenje, odobravanje in podobno).

Analiza dela *Slovenija na svetovnem prizorišču*

Že prvi pogled na knjigo, pri kateri *Cobiss* navaja ključne besede, kot so »politična zgodovina«, »diplomacija« in »mednarodni odnosi«, nas nekoliko preseneti, saj je pod avtorjevim imenom, ki je povsem na zgornjem robu naslovnice, čez skoraj vso razpoložljivo površino reproducirana znamenita slika *Dež, para in brzina* (ali tudi *Velika zahodna železnica*, 1844) slikarja Josepha Mallorda Williama Turnerja (1775–1851). Kaj je z izborom želel doseči in povedati avtor, ne bomo ugibali,⁹ opozoriti želimo zgolj na to, da se je že z naslovno sliko manifestativno premaknil ali postavil v polje umetnosti in za naslovnico izbral podobo, ki je za znanstveno monografijo nenavadna.

Skupna značilnost mnogih objavljenih Ruplovih monografij so metaforični naslovi in podnaslovi, s katerimi želi vzbuditi zanimanje za nadaljnje branje. Mednje štejejo npr. *Odčarana Slovenija* (1993), *Edinost, sreča, sprava* (1996), *Slovensko predsedovanje v ognju lastnih sil* (2009). Še bolj zgovorni so dolgi podnaslovi z močno ekspresivno noto, kakršen je npr. podnaslov knjige *Prevzem zgodbe o uspehu* (2004), ki se glasi: *Čudežna strašna leta v začetku enaindvajsetega stoletja, od tujčeve pete do Beethovnov Devete, od SFRJ do EU in NATO; ko obrazi počasi, a zanesljivo stopajo iz temnega ozadja; ko se uresničujejo pred desetimi leti napovedane diskreditacije in likvidacije*. Podnaslov nakazuje na to, da avtor namerava obračunati s krivci za slabo stanje na političnem parketu, čeprav je Rupel v intervjujih večkrat poudaril, da knjiga ni obračun, temveč »pripoved o nekaterih napetostih in razlikah« (STA 2004). Avtor poskuša s slikovitim pesniškim jezikom doseči posebne učinke. Od asindetičnega, nepovezanega nizanja enakovrednih besed (*čudežna strašna leta*)

⁸ Gre za načelo opisovanja od splošnega h konkretnemu oziroma od makro umeščenosti do mikro analize.

⁹ Ena prvih bralčevih (naivnih) asociacij bi lahko bila, da je parni vlak metafora za Slovenijo, ki si *u-tira* pot na »svetovno prizorišče«.

preide preko ženske rime k simboliki (*od tujčeve pête do Beethovnov Devête*), pri čemer s *tujčevo peto* poudarja pregovorno slovensko tlačenje in odvisnost, medtem ko pri *Beethovnovi Deveti* v zavest bralca (pri)kliče himno Evropske unije. Z vsem tem pa želi dokaj dramatično opisati obdobje od pred-samostojnosti do članstva Slovenije v Evropski uniji. Podobno dramatična je poved *ko obrazi počasi, a zanesljivo stopajo iz temnega ozadja*, s čimer avtor pri bralcu vzbudi občutek strahu, tesnobe in brezizhodnosti, kar še podkrepi z uporabo stopnjevanja (*počasi, a zanesljivo*). Podoben učinek dosega tudi z nizanjem pleonastičnih epitetov (*temno ozadje*), saj bralec razume, da je ozadje načeloma vedno temnejše kot ospredje. Učinke mešanja in navzkrižne uporabe retoričnih figur in tropov bralca sili, da izbira bodisi med *tujčevo peto* ali *Beethovnov Deveto*.

Za razliko od Ruplovega dela iz leta 2004 je podnaslov dela *Slovenija na svetovnem prizorišču* veliko bolj stvaren in se glasi *Od Brionske deklaracije do Arbitražnega sporazuma, od cone A do točke 5*. Avtor z naslovom sporoča, da monografija od bralca terja več intelektualnega navora, tudi zato, ker so termini *Brionska deklaracija, Arbitražni sporazum, cona A in točka 5* izrazito tehnični in jih brez natančnega poznavanja politične situacije v Sloveniji zadnjega četrta stoletja ne moremo razumeti.

Če primerjamo Ruplovi deli iz let 2004 (*Prevzem zgodbe o uspehu*) in 2011 (*Slovenija na svetovnem prizorišču*) na ravni glavnega naslova/podnaslova, lahko ugotovimo še eno razliko: podnaslov v analiziranem delu (2011) ni napisan na notranji glavni strani (pod imenom avtorja), kot je to v knjigi *Prevzem zgodbe o uspehu* (2004), temveč je skrit na vmesni predstrani – in še tu je zapisan v oklepaju. Avtor je s to odločitvijo zavestno zmanjšal sporočilno vrednost podnaslova v svoji knjigi iz leta 2011, medtem ko je v delu iz leta 2004 želel, da bralec podnaslov opazi in se ob njem tudi zamisli.

Knjiga *Slovenija na svetovnem prizorišču* šteje 563 strani – skupaj z imenskim kazalom in bibliografijo (in s sprotnimi opombami, ki jih je 326). Vse troje po drugi strani kaže na to, da bi vendarle lahko imeli opravka z znanstvenim delom, četudi je treba dodati, da za tako obsežno delo 122 bibliografskih vnosov na dobrih petih straneh ni prav veliko. Knjiga je razdeljena na uvod in tri dele. Vsak del je dodatno razdeljen na svoja poglavja; k prvemu delu spadajo tri poglavja, k drugemu le četrto poglavje, medtem ko je avtor v tretji del monografije razvrstil poglavja od 5 do 9, ki jim sledita še *Bibliografija* (poglavje 10) in *Imensko kazalo* (poglavje 11).

Avtor uvodno poglavje naslovi »*Goljfi*va kača« *svetovljanstva*. Gre za aluzijo na Prešernovo »*goljfi*vo kačo« iz soneta *O, Vrba*, ki je Prešerna pod pretvezo ugodja »*speljala*« iz domačega kraja. Ruplova analogija je v tem, da je vprašanje svetovljanstva dejansko vprašanje odmika od domačih zadev in s tem eksternalizacije védenja in znanja o notranjepolitičnih zadevah. Avtor poskuša razumljivo osvetliti »*logično strukturo nekega dogodkovnega zaporedja*« (Luthar 1993: 55), pripovedna oblika mu nudi »*osnovno organizacijsko shemo, ki ima podobno funkcijo kot teorija znanosti*«, narativne izjave pa pri tem »*razkrivajo tako nasledke posamičnih*

dogodkov kot tudi vzročne povezave med posameznimi dogodki« (Luthar 1993: 56). Pri tem avtor lahko izbere takšno strategijo razlage, ki ustreza »poteku dejanj, ali razlago, ki sledi formalni argumentaciji, in razlago, ki je odvisna od določene ideološke implikacije« (Luthar 1993: 56). Rupel se odloči za prvi način, obenem pa so obravnavani dogodki mestoma odvisni od različnih subjektivnih predpostavk, ki določajo »smisel« zgodovinskih in političnih dogodkov. Tako v uvodu med drugim beremo:

Jugoslovanska država se je prvič posmehnila (ne nasmehnila!) Slovincem leta 1920, ko smo izgubili Koroško in Primorsko, kisto pa se nam je nasmihala med pariško mirovno konferenco in v začetku petdesetih let, ko so nam velike sile dale vedeti, da ne bo sprememb meja na severu in ko so *nam – po hvalevredni vrnitvi Primorske – prestavile slovensko morje*.¹⁰ /.../

Bistveno vprašanje, ki si ga zastavlja ta knjiga in ki si ga mora zastavljati slovenska zunanja politika, je, *kakšna naj bo vloga Slovenije in kaj hočemo doseči na svetovnem prizorišču?* Po določitvi cilja je lažje izbirati sredstva in oblikovati politike. V trenutku nastajanja knjige je v slovenskih političnih in diplomatskih krogih nekaj negotovosti. Da bi si postavili dosegljiv cilj, je treba premisliti izkušnje in pregledati obstoječe možnosti. (Rupel 2011: 12–14.)

Vsebinsko kazalo pove, da je prvi del, ki sledi uvodu, namenjen splošni analizi »poglavitnih evropskih in zgodovinskih dejstev/dejanj« (Rupel 2011: 14), v drugem delu avtor obravnava, kot pravi, »slovensko zgodbo«, torej čas od razpada oblikovanja in preoblikovanja držav na Balkanu, preko vključevanja v EU in NATO ter OVSE, do mejnih vprašanj in napetosti med novimi sosedami. Tretji del knjige pa obravnava delovanje slovenske zunanje politike, in sicer z vidika njene sistemske ureditve kot tudi z vidika njenega vsebinskega delovanja. Avtor spregovori o aparatih zunanje politike, o povezavah v Srednji Evropi in Sredozemlju ter na Zahodnem Balkanu. Besedilo tega dela monografije avtor zaključí z devetim poglavjem, ki ima za znanstveno delo precej subjektiven naslov, in sicer *Opomin (morebitni) državniški brezbriznosti*.

Že v prvem delu monografije, ki obsega tri poglavja, opazimo, da gre za slogovno neenotno besedilo. Posamezni deli besedila so napisani v strogem znanstvenem jeziku, podano je faktografsko znanje, podkrepljeno z znanstvenimi viri, avtor se izogiba metaforiki, nato pa, predvsem v opombah (ne vseh, številne so razlagalne in strokovno-znanstveno dopolnjujejo besedilo), nenadoma preide k subjektivizaciji tematike, slogovno se spusti na skoraj pogovorni jezik, nižja register (formalnosti) in podaja svoje mnenje in videnje dogodkov: »V mislih imam podiranje Berlinskega zidu /.../« (Rupel 2011: 15); »V mislih imam podelitev državnega odlikovanja Tomažu Ertlu /.../« (Rupel 2011: 26), v nekaterih primerih celo užaljeno poroča, da je »poslušni minister za zunanje zadeve /.../ svojemu predhodniku, piscu teh vrstic, potem, ko so mu že preprečili veleposlaniški položaj, celo zagrozil z odpovedjo

¹⁰ Ležeči tisk na tem mestu in v vseh nadaljnjih citatih iz obravnavane monografije je uporabljen v izvorniku.

pogodbe o zaposlitvi. Kot razlog je navedel javne izjave (pisca teh vrstic) proti potrditvi Arbitražnega sporazuma« (Rupel 2011: 26).

V drugem poglavju prvega dela, ki govori o mednarodnih odnosih, avtor oblikuje razpravo po načelu lijaka – od splošnega h konkretnemu. S tem uokviri bolj znanstveno razpravo. Ta del tako začne s podpoglavjem »Narodi in države«, katerega tematika določa predvsem raznovrstnost konceptualizacij, razumevanj in pojmovanj, obenem pa avtor na ta način predstavi teoretične osnove, na katere se naslanja pri opredelitvi svojih pogledov na majhne narode in države. Toda svoje ugotovitve o tem, kakšne so temeljne značilnosti Slovenije oziroma Slovencev kot majhnega naroda, podkrepi s citati iz literarnega dela, iz Cankarjevih *Hlapcev* (Rupel 2011: 61, 63), s čimer se oddalji od strogega, jedrnatega in enopomenskega znanstvenega jezika. V nadaljevanju povzame dosedanje ugotovitve, ki jih navede v znanstvenem slogu, strogo hierarhično, jasno in jedrnato. Tudi tretje poglavje prvega dela, »Povezave in zaveznitva«, je v veliki meri znanstveno objektivizirano. Avtor se izogiba retoričnih figur in tropov, občasno pa zasledimo prehod od avktorialnega k prvoosebni pripovedovalcu (npr. »smo praznovali«, »mi je pripovedoval«; Rupel 2011: 80, 91). V tem primeru se prvoosebni pripovedovalec še ne prepušča toku misli in ne razglablja o svojih čustvih, hotenjih ali pogledih, temveč zgolj poudari, kar mu je bilo povedano kot dejstvo ter tako podkrepi predhodne navedbe, čeprav že uporablja tudi pridevnike, ki izražajo osebno sodbo o povedanem (npr. »usodno slab zgled«; Rupel 2011: 91); ob tem velja poudariti, da pri opisih, ki jih avtor navaja v prvi osebi ednine, pogosto nimamo druge izbire, kot da mu verjamemo na besedo:

O ameriških stališčih smo nekaj vedeli od veleposlanika v Beogradu Zimmermana, marsikaj pa sem ugotovil tudi pri svojih pogovorih z namestnikom državnega sekretarja in poznejšim zunanjim ministrom Združenih držav Amerike Eagleburgerjem. Američani so se po eni strani vse do konca leta 1991 bali, da bi bila razdelitev Jugoslavije usodno slab zgled za Sovjetsko zvezo, po drugi strani pa so želeli opraviti s preureditvijo Balkana naenkrat. (Rupel 2011: 91–92.)

V drugi del knjige avtor umesti le eno, in sicer četrto poglavje. Tu kronološko popisuje dogodke, ki so se v slovenski zunanji politiki odvijali po letu 1990. Glede na to, da je bil avtor obravnavanega dela eden od pričevalcev in udeleženec teh dogodkov, je do neke mere logično, da bo opis tega obdobja subjektivno obarvan. To priznava tudi sam avtor, saj poudari, da se je včasih na mestu zunanjega ministra moral odločati med lastnimi čustvi in stališči mesta, ki ga je predstavljal. Eden takih primerov, ko je zaradi funkcije, ki jo je opravljal, moral izbirati med Scilo in Karibdo, je bil primer predvajanja italijanskega filma *Srce v breznu (Il cuore nel pozzo)*, o čemer je zapisal:

Pesnik Venio Taufer mi je napisal odprto pismo, v katerem je bil kritičen do naše domnevno popustljive politike do Italije /.../. Poleg uradnih pojasnil je bil potreben tudi bolj osebni odgovor. Po eni strani me je film razburil tako kot Tauferja, po drugi strani pa sem se zavedal, da nastopam v vlogi, ki zahteva zadržanost pri umetniških in kulturnih vprašanjih. Napisal sem torej, da državni funkcionarji ne bi smeli posegati

v kulturno avtonomijo. Če so se takšnih posegov lotili drugod, ni treba, da jim sledimo in povečujemo nepotreben in škodljiv hrup /.../ Bil sem prizadet in razočaran, da se primorske občutljivosti izkoriščajo za domačo politiko oz. za strankarsko omalovaževanje zunanje politike. V odgovoru Tauferju – predvsem pa njegovim nepesniškim »somišljenikom« – sem poskušal prikazati »večjo sliko« mednarodnih odnosov leta 2005. (Rupel 2011: 164–165.)

Navedek (in še mnogi drugi, ki sledijo) jasno kaže na dilemo med subjektivnim doživljanjem dejstev in objektivnim poročanjem o njih. Ta preskok je še bolj viden v drugi polovici četrtega poglavja, ko se spremeni zorni kot pripovedovanja: avktorialni pripovedovalec se umakne, avtor pa preide na dnevniški način pisanja in opisuje osebne izkušnje ter svojo pozicijo vsevednega pripovedovalca »poudarja z vtikanjem samega sebe v pripoved«, kar stori s komentarji na svoj ali bralčev račun, predvsem pa dogajanje dopolnjuje s svojo resnico (Kos 1996: 7–8; prim. tudi Juvan 2009: 314–316; Leben 2011: 293–310). Ruplova argumentacija nenadoma postane neposredna in subjektivna, a s takšno sporočanjško shemo avtor odločitev v zunanji politiki ne objektivizira, temveč jih namensko subjektivizira, s čimer želi poudariti lastna stališča, vezana na tedanje aktualne probleme:

Kot »predsedujoči OVSE« sem 23. februarja 2005 nastopil v Svetu Evrope. Predstavil sem aktivnosti »svoje organizacije« ter se udeležil srečanja na visoki ravni med OVSE in Svetom Evrope /.../ 23. junija sem v Monte Carlu prejel nagrado *Crans Montana Foruma* »*Prix de la fondation*«, ki jo podeljujejo za zasluge pri uveljavljanju miru, svobode, demokracije in mednarodnega sodelovanja. (Rupel 2011: 166–181.)

V nadaljevanju avtor v prvi osebi strnjeno pripoveduje in dopolni razvoj na političnem področju z razpravo o preteklih dogodkih in njihovem vplivu na razvoj nadaljnjih dogodkov, pri tem pa ne gre za kritično vrednotenje, temveč za enostranske ekskurze, kot na primer:

Ko se spominjam hrvaškega ravnanja v zvezi z razmejevanjem na morju, mi pridejo na misel še drugi dogodki /.../ Bistvo hrvaškega ravnanja je – verjetno – v oceni, da posvetovanje s Slovenijo ni potrebno oz. da je mogoče doseči primeren ali celo boljši učinek brez njega. (Rupel 2011: 189.)

Prepletanja dnevniških zapiskov, lastnih reminiscenc ter nizanje dejstev spremljajo bralca vse do konca drugega dela knjige. A čeprav se avtor oddaljuje od znanstvenega diskurza, prav njegov osebni pogled ponuja še en vpogled v razumevanje zgodovinskega trenutka. Ponuja namreč orientacijski vzorec za spoznavanje širšega družbenega okolja, saj s posredovanjem informacij, do katerih bi se bralec – že zaradi njihove omejene diseminacije – težko dokopal, omogoča nadaljnji kritični pretres, pri čemer pa seveda ostaja odprto, koliko vrzeli nastane – namerno ali ne – zaradi izbranega pripovednega okvira.

Tretji del knjige (poglavja od 5 do 9) avtor začinja z analizo »aparatur zunanje politike«. Tako imenuje službe, ki izvajajo (nacionalno) zastavljeno zunanjo politiko.

Avtor v tem delu knjige naniza številne podatke, od obče dostopnih do napol tajnih (npr. depeše), ki prikazujejo delovanje slovenske zunanje politike, predvsem v obdobju pred in po osamosvojitvi. Kar tretjina besedila je posvečena odprtim odnosom Slovenije s Hrvaško in vsaj deloma lahko trdimo, da gre za spomine avtorja, ki tako stopa v ospredje kot protagonist nekega zgodovinskega obdobja. Sicer pa se zdi, da je Rupel v tem delu še najbolj zvest strokovno-znanstvenemu diskurzu, predvsem na mestih, kjer na podlagi arhivskih dokumentov navaja postopke urejanja odnosov z Italijo. Kot omenjeno, nadalje obravnava vprašanje Arbitražnega sporazuma, ki sta ga leta 2009 sklenili Slovenija in Hrvaška ter je bil leta 2010 potrjen na referendumu. Tu v strogi zgodovinski maniri niza ključne podatke, obenem pa skrbno navaja vire, kje je podatke dobil (Rupel 2011: 402–410). Zaradi vpletenosti avtorja v proces reševanja mejnega vprašanja bi pričakovali, da se bo težko izognil subjektivnim pogledom in sodbam, a v tem razdelku v besedilo dejansko ne vnaša zaznamovanih slogovnih elementov, metafor in olepšav, temveč se odloči za znanstveno diskusijo, analizira in išče strokovne utemeljitve. Kljub temu pa včasih vztraja na svojih stališčih in poudarja zgolj svoje argumente, predvsem v primerih, ko preskakuje med avktorialnim in prvoosebim pripovedovalcem; medtem ko prvi niza in vrednoti dejstva, drugi pojasnjuje svoja stališča, utemeljuje njihovo pravilnost in razlage za svoje poglede išče v znanstveno-strokovnih konceptih ter razpravah:

Strateški nacionalni interes Slovenije je ohranjanje pomorskega značaja države. Za svoj obstanek, tudi za pravice, ki so povezane z dostopom do morja, so se Slovenci nekoč bojevali proti Avstrijcem, Italijanom, Nemcem, celo proti silam Antante. /.../ Glede na veljavno in splošno sprejeto osimsko mejo med Italijo in Jugoslavijo je potrebno takšen dostop Slovenije do mednarodnih voda urediti z razmejčitvijo v okviru nekdanjega jugoslovanskega morja, torej med Hrvaško in Slovenijo. /.../ V AS¹¹ se je utelesila sporna domneva, da je Slovenija geografsko prikrajšana država in da njeno morje ne sega do mednarodnih voda. Gre za znane in uradne trditve uglednih slovenskih strokovnjakov s področja mednarodnega prava. Tej posebni – »samokritični« – šoli, ki se je pojavila v nekaterih referatih in učbenikih,¹² se je v nekem trenutku priklonila celo slovenska pomorska zakonodaja /.../ Napisal sem, da Sloveniji pripada lasten neposreden dostop do mednarodnih voda, zato ne pričakuje velikodušnosti, ampak pravičen dogovor o uskladitvi interesov. (Rupel 2011: 519–520.)

Nadalje so v tem delu knjige prav vsi kronološko podani dogodki navedeni v krepkem tisku, poleg datuma pa avtor vedno zapiše tudi skrajno emfatično pojasnilo, ki namiguje na zgolj eno resnico. Na takšen način avtor skoraj senzacionalistično pritegne pozornost bralca, ki se zato posveti vsebini. Takšni primeri so npr.: (a) *Porazno odkrije dejanskega hrvaškega stališča* (str. 523), kar namiguje, da Slovenci tega stališča niso poznali in s(m)o ga odkrili prepozno (nevede); (b) *Nekaj bridkih ugotovitev* (str. 531), s čimer želi avtor poudariti, da s(m)o se do določenih ugotovitev dokopali šele *ex post*, pri čemer pa bralec ne izve, zakaj in za koga so ugotovitve bridke; za avtorja osebno ali za slovensko državo na splošno? Namig, ki ga ponuja sestavek, je, da gre za obče »bridke ugotovitve«, a potrditve in zagotovila, da je

¹¹ Arbitražni sporazum, op. av.

¹² Avtor tu v opombi navaja referenčna dela, op. av.

takšno razumevanje pravilno, nam besedilo ne ponudi; (c) *Inkrimirani članek v Financah* (str. 535), katerega namen je, da bralec nadaljuje z branjem; (d) *Polemika s Škrkovo* (str. 536), kjer nekoliko distanciran (objektiven?) bralec ne ve, kdo je s sodnico v sporu – (strokovna) javnost, določen del javnosti ali avtor, ki z bralcem deli (svoje) prepričanje »o mazohističnem značaju politike, ki izhaja iz privrženosti nekdanjemu jugoslovanskemu sistemu« (str. 536).

Sklep

Analiza Ruplovega dela *Slovenija na svetovnem prizorišču* je pokazala, da je meja med umetnostnim in neumetnostnim besedilom, v tem primeru med neliterarnim (strokovno-znanstvenim) in (pol)literarnim besedilom, nejasna. Z analizo smo potrdili tako prvo kot tudi drugo tezo, in sicer da avtor le delno objektivizira dejstva in dogajanja, njegovo pisanje pa je pogosto subjektivno in je odraz osebne vpletenosti v politično in družbeno dogajanje, ki ga monografija obravnava. Besedila tako ne moremo umestiti h klasičnim spominom, prav tako pa ne sodi v kategorijo znanstvenih razprav, čeprav je v bazah *Cobiss* in *Sicris* mednje razvrščeno.

Če je Ruplovo delo za uvrstitev med memoarsko književnost, torej med umetnostna besedila, premalo mimetično in subjektivno ter le v redkih primerih vpliva na (doživljajska) čustva bralca, pa imamo pomisleke tudi pri uvrstitvi obravnavanega dela med znanstvene monografije, saj ne izpolnjuje kriterijev, kot so spoznavna naravnost, objektivna sporočanjška shema, enostavnost, enopomenskost (termini) in vrednostna nevtralnost jezika. Ključno gibalno oblikovanje strokovno-znanstvenega teksta je namreč sporočilni namen, ki temelji na prikazu dejstev in dognanj ter razlaganju posebnosti, ki jih sporočevalec poudarja.

Nadalje avtor za svoje delo meni, da gre za premišljevanje o slovenski zunanji politiki, s tem pa se zgodi premik od klasičnega razumevanja znanstvene literature proti umetnostnim besedilom. Poleg tega se tudi jezik in slog izmikata značilnostim znanstvenega diskurza in se nagibata k značilnostim pisanja spominov, kar pri bralcu sicer vzbudi zanimanje, vendar ne govori v prid znanstveni monografiji. Jasno je namreč, da »se ne sme zgoditi, da bi /avtor/ na enak način napisal strokovni referat, politični esej /.../ in literarni prispevek« (Hladnik 2002: 184). Priznati pa je treba, da si je avtor monografije *Slovenija na svetovnem prizorišču* prav s tem, da ni za vsako ceno vztrajal pri strogo znanstvenem diskurzu, zagotovil branost, sploh če pomislimo, da je v današnjem času na mestu vprašanje, ali niso znanstvene monografije same sebi namen in navadno dosežejo zgolj ozek krog bralcev, ki jih tematika zanima. Rezultati naše analize pa se nenazadnje zrcalijo v tem, kar smo lahko prebrali v *Delu* ob izdaji knjige: medtem ko je Rupel dejal, da knjiga »ni le poročilo o dogodkih v zadnjih dveh desetletjih /.../ ampak tudi stvarna analiza in presojanje dometa Slovenije ter hkrati kritično premišljevanje o tem, kaj Slovenci počnemo sami s seboj«, je Drago Jančar dodal, da gre pri publikaciji za »pomembno delo, ki ga poleg izkušenj in znanja odlikujeta tudi intelektualna prodornost in osebni

slog avtorja. Ta je ne samo v mednarodnih krogih uveljavljeni diplomat, ampak tudi pisatelj« (Jakopec 2011).

Sklenemo lahko, da analiziranega dela brez (večjih) zadržkov ne moremo šteti med znanstvena dela, saj pogrešamo sklenjen objektivni pristop, jasen znanstveno-metodološki aparat ter raziskovalni okvir. Še najbolj se v delu kažejo prvine memoarskega leposlovja, pri čemer ne moremo spregledati avtorjevih vzgibov za pisanje, ki temeljijo na dejstvu, da avtor kot protagonist zgodovinskega časa stopi v ospredje, to pa pod vprašaj postavlja objektivnost.

Ključna ugotovitev tako je, da smemo analizirano delo uvrstiti na presek znanstvenih in polliterarnih zvrsti, pri čemer vsebuje značilnosti obeh. Zadnjo besedo prepuščamo Dimitriju Ruplu, ki v *Maksu*, enem svojih najbolj (pri)znanih romanov, ob pogovoru dveh zgodovinarjev, zapiše: »No ja, mislim, da se Vam mudi z zbiranjem gradiva, jaz sem pa betežen. Nič, boste pač dodajali iz svoje domišljije, ki je imate obilo. Kdor je nima, sploh ni zgodovinar. Resnica? Dokumenti? O tem veva vse, mar ne?« (Rupel 1982: 19.)¹³

Viri

Capuder, Andrej, 1999: *Pariški dnevnik: zapiski slovenskega veleposlanika v Franciji (1993–1997)*. Ljubljana: Družina.

Drnovšek, Janez, 1996: *Moja resnica: Jugoslavija 1989 – Slovenija 1991*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Hribar, Ivan, 1983: *Moji spomini*. Ljubljana: Slovenska matica.

Janša, Janez, 1992: *Premiki*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Janša, Janez, 1994: *Okopi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jazbec, Milan, 2006: *Slovenec v Beogradu: 1987–1991*. Pohanca: Samozaložba.

Rupel, Dimitrij, 1983: *Maks*. Koper: Založba lipa.

Rupel, Dimitrij, 1992: *Skrivnost države: spomini na domače in zunanje zadeve 1989–1992*. Ljubljana: Delo.

Rupel, Dimitrij, 1993: *Odčarana Slovenija*. Ljubljana: Mihelač.

Rupel, Dimitrij, 1996: *Edinost, sreča, sprava*. Ljubljana: Mihelač.

Rupel, Dimitrij, 2001: *Srečanja in razhajanja: optimistični zapiski o slovenskih zunanjih zadevah v prvem desetletju*. Ljubljana: Nova revija.

Rupel, Dimitrij, 2004: *Prevzem zgodbe o uspehu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Rupel, Dimitrij, 2009: *Slovensko predsedovanje v ognju lastnih sil*. Ljubljana: Nova obzorja.

Rupel, Dimitrij, 2011: *Slovenija na svetovnem prizorišču*. Ljubljana: Slovenska matica.

¹³ Za »diskurzivno poanto romana« in njegov pomen za slovenski literarni postmodernizem glej Virk 2000: 222–227.

Schwegel, Josef, 2004: *Na cesarjev ukaz* (prevod in spremna beseda Franc Rozman). Ljubljana: Slovenska matica.

Vošnjak, Josip, 1982: *Spomini*. Ljubljana: Slovenska matica.

Literatura

Arnold, Heinz Ludwig, in Stephan Reinhardt (ur.), 1973: *Dokumentarliteratur*. München: Boorberg.

Assmann, Aleida, 2011: Wem gehört die Geschichte? Fakten und Fiktionen in der neueren deutschen Erinnerungsliteratur. *Internationales Archiv für Sozialgeschichte der deutschen Literatur* 36/1. 213–225.

Avsenik Nabergoj, Irena, 2011: *Literarne vrste in zvrsti: stari Izrael, grško-rimska antika in Evropa*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Culler, Jonathan, 2008: *Literarna teorija. Zelo kratek uvod*. Ljubljana: Krtina.

Fludernik, Monika, 2015: Narratologische Probleme des faktualen Erzählens. Fludernik, Monika, Falkenhayner, Nicole, in Steiner, Julia (ur.): *Faktuales und fiktionales Erzählen. Interdisziplinäre Perspektiven*. Würzburg: Ergon Verlag. 115–137.

Grdina, Igor, 1992: Avtobiografija pri Slovencih v 19. stoletju. *Slavistična revija* 40/4. 341–363.

Hermans, Theo, 1985: *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*. London, Sydney: Croom Helm.

Hladnik, Miran, 2002: *Praktični spisovnik ali šola strokovnega ubesedovanja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Jakopec, Marko, 2011: Nova knjiga Dimitrija Rupla: Slovenija na svetovnem prizorišču. *Dnevnik*, spletna izdaja 31. 5. 2011. <<http://www.delo.si/novice/politika/nova-knjiga-dimitrija-rupla-slovenija-na-svetovnem-prizoriscu.html>>. (Dostop 20. 9. 2016.)

Javor Briški, Marija, 2015: The uses of the past: Anastasius Grün's political ideas in the field of fiction. *XLinguae.eu* 8/3. 31–40.

Jurić Pahor, Marija, 2011: Narativnost spominjanja: vpogled v avto/biografsko usmerjeno raziskovanje in v govorico ekstremne travme. Koron, Alenka, in Leben, Andrej (ur.): *Avtobiografski diskurz*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 161–175.

Juvan, Marko, 2009: Avtobiografija in kočljivost zvrstnih opredelitev: *Moje življenje med tekstom in žanrom*. *Slavistična revija* 57/2. 311–320.

Kivistö, Sari, in Sami Pihlström, 2014: *The Monograph. An old-fashioned publication forum or an ultimate scholarly achievement?* Helsinki: University of Helsinki. <<http://www.helsinki.fi/collegium/events/monografia/monografia.pdf>>. (Dostop 17. 9. 2016.)

Kmecl, Matjaž, 1996: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović.

Koron, Alenka, 2014: *Sodobne teorije pripovedi*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Kos, Janko, 1998: Novi pogledi na tipologijo pripovedovalca. *Primerjalna književnost* 21/1. 1–20.

Kos, Janko, 2001: *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS.

- Kralj, Lado, 2006: Dnevnik in pismo kot modela slovenske kratke proze med vojnama. *Slavistična revija* 54/2. 205–220.
- Leben, Andrej, 2011: Avtobiografsko pisanje v novejši slovenski literaturi. Koron, Alenka, in Leben, Andrej (ur.): *Avtobiografski diskurz*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Lorenci, Janko, 1990: *Sodobniki: Dimitrij Rupel*. Ljubljana: Partizanska knjiga.
- Luthar, Oto, 1993: *Med kronologijo in fikcijo: Strategije historičnega mišljenja*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Maver, Igor, 2015: War and race in C. K. Stead's Talking about O'Dwyer. *Journal of language, literature and culture* 62/3. 176–181.
- Pisanski Peterlin, Agnes, 2008: The thesis statement in translations of academic discourse: an exploratory study. *The Journal of Specialised Translation* 10. <http://www.jostrans.org/issue10/art_pisanski.pdf>. (Dostop 16. 4. 2017.)
- Pogorelec, Breda, 1986: Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog. Vidovič Muha, Ada (ur.): *Slovenski jezik v znanosti. Zbornik prispevkov*. Ljubljana: FF UL. 11–22.
- Starc, Sonja, 2007: Struktura znanstvenega besedila in njegova zunanja členjenost, kot se kaže v primerih besedil *Jezika in slovstva*. Orel, Irena (ur.): *Razvoj slovenskega strokovnega jezika* (Obdobja 24). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- STA, 2014: <<https://www.sta.si/869329/rupel-predstavil-knjigo-prevzem-zgodbe-o-uspehu>>. (Dostop 16. 8. 2016.)
- Trdina, Silva, 1971: *Besedna umetnost. Literarna teorija* (2. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Udovič, Boštjan, 2017: *Zapiski o delih slovenskih diplomatov*. Ljubljana: v tisku.
- Virk, Tomo, 2000: *Strah pred naivnostjo. Poetika postmodernistične proze*. Ljubljana: LUD Literatura.